

יום שלישי, כ' בניסן תש"פ 14.4.2020

חילול

חג
שמח

דיעות אחרונות

איור: טלי מלטר

ארץ, עיר צבע

אחרי הקורונה:
כתבינו בוחרים
את המקום בארץ
שייסעו אליו מיד
אחרי הסגר
עמ' 10

למי שמתגעגע ולמי שכבר משתגע
האתרים הגדולים בישראל, בדפי צביעה || עמ' 4-9

חידון טבע:
מה אורכו של
שביל ישראל
ואיפה נמצאת
המערה הכחולה
עמ' 2

חידון העיולים הגדול

תקועים בבית ומתגעגעים
לטבע ולטיולים? קבלו את
חידון הטבע והנוף הגדול,
שיאפשר לכם לבחון עד כמה
אתם מכירים את הארץ ויגרום
לכם לתכנן את הטיול הבא,
אחרי שהכל ייגמר

1. אורכו של שביל ישראל הוא:

- (א) כ־1,000 ק"מ
- (ב) כ־300 ק"מ
- (ג) כ־2,200 ק"מ

2. באזור מושב בית זית התגלו:

- (א) להקת הזאבים הגדולה בהרי ירושלים
- (ב) שלדי חיילים רומאים מימי המרד הגדול
- (ג) עקבות של דינוזאורים

3. כמה בעלי כנף חולפים בשמי ישראל בעונת הנדידה?

- (א) כ־100,000
- (ב) כמיליון וחצי
- (ג) כחצי מיליארד

4. היכן נמצאים "מפרץ הצדפים", "המערה הכחולה" וגם שרידי אונייה טרופה?

- (א) במסלול הטיול בשמורת טבע דורהבונים
- (ב) במסלול הטיול שבין נחל זיקים לחוף זיקים
- (ג) במסלול הטיול הסובב את גן לאומי אפולוניה

5. מה מבין הבאים אינו אתר צפרות?

- (א) פארק הצפרות באילת
- (ב) התחנה לחקר ציפורי ירושלים
- (ג) מרכז הצפרות חוף אולגה

6. מדי חורף פוקדים את מי הים התיכון באזור תחנת הכוח אורות רבין בחדרה:

- (א) שחף אטלנטי
- (ב) כריש עפרורי
- (ג) להקות של ציקדות

7. באיזה מן המסלולים הבאים תמצאו מאובנים קדומים?

- (א) המסלול הגיאולוגי בשמורת טבע נחל
המערות שבכרמל
- (ב) מסלול חרותות הסלע במצפור ליפא-גל
- (ג) שביל הנחש במצדה

8. המשושים בבריכת המשושים שברמת הגולן נוצרו בעקבות:

- (א) רעידות אדמה ממושכות
- (ב) פיסול בידי שבטי נוודים קדומים
- (ג) התמצקות לבה כתוצאה מהתפרצויות געשיות

9. כיצד נצבעו אבני הפסיפס באתרים כגון ציפורי, בית אלפא, חמת טבריה ועוד?

- (א) באמצעות צבע שהופק מחלונות ימיים
- (ב) באמצעות שפשוף באריגי משי צבועים
- (ג) הן לא נצבעו. אלו צבעיהן המקוריים

10. הוא מכונה "מלך מצוקי המדבר", מוגדר כמין בסכנת הכחדה עולמית, כפות רגליו מותאמות לטיפוס על מצוקים, ובעונת הייחום משתנה צבע פרוות הזכרים לחום כהה.

- (א) צבי ארץ-ישראלי
- (ב) יעל נובי
- (ג) אייל הכרמל

11. אתר נבי סמואל ליד

ירושלים נחשב מקודש ל:

- (א) יהודים וצלבנים
- (ב) יהודים, מוסלמים ונוצרים
- (ג) יהודים, שומרונים ופיניקים

12. מי עשו שימוש במחילות המסתור בחורבת מדרס שבשפלה?

- (א) חייליו של הורדוס, במטרה ליצור מפקדה אלט-
רנטיבית בימי מלחמה
- (ב) מורדי בר כוכבא, שרצו להסתתר מפני חיילי
הצבא הרומי
- (ג) ארכיאולוגים בריטים, שחיפשו אחר קברו של
הורדוס בסוף המאה ה־19

13. הטריסטרמית היא ציפור קולנית המתהדרת בכתמים כתומים על רקע שחור. על שם מי או מה היא קרויה?

- (א) על שם הכומר הבריטי הנרי בייקר טריסטרם, שחקר את ארץ ישראל במאה ה-19
(ב) על שום ציוציה הייחודיים, הנשמעות מרחוק כ"טריסטרם"
(ג) אף אחד אינו יודע, ולכן מעדיפים לכנות אותה בשמה העממי "זוריר ים המלח"

14. מסלול ההליכה הראשון בישראל סומן בשנת 1947. היכן הוא נמצא?

- (א) לאורך נחל פרת במדבר יהודה, מעין מבוע ועד מנזר סנט ג'ורג'
(ב) "שביל הירד", באזור כוכב הירדן, הקרוי על שם איש הצבא הבריטי אורד צ'ארלס וינגייט
(ג) "שביל ראש צוקים", באזור שמורת הטבע עינות צוקים שבצפון ים המלח

15. במערות קומראן שבצפון ים המלח נחשפו באמצע המאה הקודמת "המגילות הגנוזות". רובן נכתבו על קלף, אך אחת מהן נחרטה על:

- (א) עצי ארז הלבנון
(ב) זהב
(ג) נחושת

16. לפי המסורת השומרונית, הר גריזים הוא הר המוריה המקודש. זהו מקום:

- (א) עקדת יצחק ואבן השתייה
(ב) שבו ניתן להם הכינוי "שומרונים"
(ג) שבו ניצלו מאויביהם בזכות גובהו ומיקומו האסטרטגי

17. בגן לאומי ירקון (תל אפק) מצוי מבצר אנטיפטרוס (על שם העיר הרומית שבנה הורדוס על שם אביו אנטיפטרוס), אך למעשה, מדובר ב:

- (א) בית מרחץ מבוצר מימי השלטון הרומאי
(ב) ארמון ששימש את הורדוס במסעותיו ב"שביל הים"
(ג) מבצר טורקי המכונה בינאר־באשי (בעברית: ראש המעיין)

18. "השביל התלוי", החולף ממש מעל המים הזורמים, נמצא בנחל:

- (א) שניר (חצבאני)
(ב) דן
(ג) חרמון (בניאס)

19. איזה אתר מזוהה עם ארמגדון ניוס הדיון, על פי הברית החדשה?

- (א) מצדה
(ב) תל מגידו
(ג) מקדש האל פאן בבניאס

20. מפל גמלא שבגולן הוא המפל האיתן הגבוה ביותר בישראל. מהו גובהו?

- (א) 51 מטרים
(ב) 28 מטרים
(ג) 112 מטרים

21. האם בנחל תנינים שבמישור חוף הכרמל באמת חיו בימי קדם תנינים?

- (א) ממש לא
(ב) בהחלט!
(ג) לא, אך בתחילת המאה שעברה ניסו יזמים בריטים לגדל כאן תנינים לצרכים מסחריים

22. מדוע קרוי היחמור בשם זה?

- (א) בשל צבעו החום־אדמדם (חמרה, בערבית)
(ב) בשל הדמיון שלו לחמור
(ג) בזכות העובדה שהיחמורים הגיעו לישראל מקמבודיה, באדיבות תנועת החמר רוז'

23. בחורף ניתן לפגוש באתרי מים רבים בצפון את הסלמנדרה הכתומה. הסלמנדרה משתייכת לקבוצת ה:

- (א) דו־חיים
(ב) זוחלים
(ג) דגים

24. העטלפים זכו ליחסי ציבור רעים. איזו מהאמירות הבאות אינה נכונה?

- (א) מסייעים בהאבקה והפצת זרעים ואוכלי חרקים – מסייעים בהדברה ביולוגית
(ב) רוב מיני העטלפים עיוורים
(ג) צואת העטלף, המכונה גואנו, משמשת כחומר דישון מעולה

25. כיצד התגלתה מערת הנטיפים המפורסמת שבהרי יהודה?

- (א) בזכות רועה צאן שחיפש אחר כבשים שעזבו את העדר
(ב) היא לא התגלתה אלא נבנתה ופוסלה בידי אדם במשך יותר מעשור
(ג) בעקבות פיצוץ מבוקר במחצבה סמוכה

26. לצד ים המלח מסתתרת "השמורה החבויה", שבה מעיינות צלולים וצמחייה עשירה. איפה היא נמצאת?

- (א) שמורת עין גדי
(ב) שמורת עינות צוקים
(ג) גן לאומי קומראן

27. הוא מכונה "מלך השמיים" ומצוי בסכנת הכחדה בישראל בשל הרעלות, ציד וסכנת התחשמלות. יש לו חוש ראייה מדהים, והוא מסוגל להגיע למהירות של כ-140 קמ"ש.

- (א) שקנאי
(ב) נשר
(ג) בז

28. מהו היונק הקטן ביותר בישראל?

- (א) חרף
(ב) שפן סלע
(ג) תן זהוב

29. הציפור הלאומית של ישראל היא:

- (א) דוכיפת
(ב) פשוש
(ג) נחליאלי

30. צמחים המוגדרים "מין אדום" הם:

- (א) כל פרח פורח בגוני אדום
(ב) צמחים נדירים שהוכרו בסכנת הכחדה
(ג) צמחים הגדלים בקרקע חמרה אדמדרמה

31. הוא קרוי על שם אלת הקשת בענן במיתולוגיה היוונית, יש מאות מינים שלו ויותר מ-15 בישראל, ששמותיהם כוללים את המילים "ארגמן", "הסרגל", "ירוחם", "הביצות" ועוד.

- (א) נרקיס
(ב) רקפת
(ג) אירוס

32. זרעי הפרי שלו שימשו כמידת משקל אוניברסלית לאבני חן (ומכאן השם "קראט" לפי השם הלטיני של הצמח - Ceratonia siliqua):

- (א) חרוב מצוי
(ב) אלת המסטיק
(ג) ברוש מצוי

33. מכתש רמון זכה בתואר הבינלאומי:

- (א) שמורת טבע בראשית
(ב) שמורת אור כוכבים
(ג) שמורת מחצבים קדומים

34. בהר זה שבמדבר יהודה הקים מלך שנוי במחלוקת ארמון מבוצר לתפארת, שם גם נקבר. על ההר נבנו בית מרחץ ותיאטרון, והתגלו מחילות מסתור של לוחמי בר כוכבא.

- (א) מצדה
(ב) נבי מוסא
(ג) הרודיון

35. נחל עמוד שבגליל קיבל את שמו בזכות:

- (א) מוט עץ משובץ אבני חן שהתגלה באחת ממערות הנחל
(ב) עמודי נחושת זעירים בגדות הנחל, ששימשו בימי קדם לפולחן
(ג) זקיף מרשים של אבן גיר הניצב בנחל, שגובהו 20 מטרים

36. באיזה מסלול טיול תמצאו את המערות הבאות: מערת המבוכ, מערת האמבטיה והמערה הפולנית?

- (א) גן לאומי בית גוברין בשפלה
(ב) חורבת מדרס בשפלה
(ג) שמורת טבע נחל המערות בכרמל

37. באיזה סעיף מסתתר בעל חיים שלא תמצאו בטבע הישראלי?

- (א) זאב, דולפין, גרביל החולות, נמנמן הסלעים
(ב) תאז, פרא, אופוסום, מריון החולות
(ג) נחש מים משובץ, שחף שחור, זעמן סיני

א – 98
 ב – 97
 ג – 96
 ד – 95
 ה – 94
 ו – 93
 ז – 92
 ח – 91
 ט – 90
 י – 89
 יא – 88
 יב – 87
 יג – 86
 יד – 85
 יו – 84
 יז – 83
 יח – 82
 יט – 81
 כ – 80
 כא – 79
 כב – 78
 כג – 77
 כד – 76
 כה – 75
 כו – 74
 כז – 73
 כח – 72
 כט – 71
 לו – 70
 לז – 69
 לט – 68
 ס – 67
 סא – 66
 סב – 65
 סג – 64
 סד – 63
 סה – 62
 סו – 61
 סז – 60
 סח – 59
 סט – 58
 ע – 57
 עא – 56
 עב – 55
 עג – 54
 עד – 53
 עה – 52
 עו – 51
 עז – 50
 עח – 49
 עט – 48
 פ – 47
 פא – 46
 פב – 45
 פג – 44
 פד – 43
 פע – 42
 פו – 41
 פז – 40
 פח – 39
 פט – 38
 צ – 37
 צא – 36
 צב – 35
 צג – 34
 צד – 33
 צה – 32
 צו – 31
 צז – 30
 צח – 29
 צט – 28
 ק – 27
 קא – 26
 קב – 25
 קג – 24
 קד – 23
 קה – 22
 קו – 21
 קז – 20
 קח – 19
 קט – 18
 קי – 17
 קכ – 16
 קכא – 15
 קכב – 14
 קכג – 13
 קכד – 12
 קכה – 11
 קכו – 10
 קכז – 9
 קכח – 8
 קכט – 7
 קל – 6
 קלא – 5
 קלב – 4
 קלג – 3
 קלד – 2
 קלה – 1

מסלול:

* לא מומלץ לצבוע בטושים

נמל עכו

5 עובדות על עכו

התיכון, ששטו באוניות מסחר. מה נשאו אותן אוניות? הכל! מכדי חרס מלאים ביין ועד חול ששימש לתעשיית הזכוכית.

4. ליד הכניסה לנמל עכו ישנו בים אי קטן, שעליו שרידי מבנה מבוזר. זהו "מגדל הזובים". מקורו של השם המעט מוזר הוא בטעות של הצלבנים. הם סברו כי מדובר במקדשו של האל הקדום "בעל זוב".

5. החלק העתיק של עכו מוקף חומה, ובו מבנים קדומים מרתקים, סמטאות ציוריות, שוק צבעוני ואפילו מנהרה מסתורית החבויה מתחת לפני הקרקע, ששמה "מנהרת הטמפלרים". בקיצור, אחרי שאפשר יהיה שוב לטייל, קחו לכאן את ההורים ליום של כיף – ממש כמו מסע בזמן!

1. העיר עכו, הנמצאת בצפון מישור החוף, נחשבת לאחת מערי הנמל העתיקות ביותר בעולם כולו. משערים שבני אדם ישבו כאן כבר לפני יותר מ-5,000 שנים (הרבה לפני שנולד אברהם אבינו).

2. במרוצת ההיסטוריה נכבשה עכו על ידי כובשים רבים, בהם הפניקים, האשורים, הפרסים, הרומאים, הצלבנים, הטורקים ואחרים. אגב, מי שלא הצליח לכבוש אותה היה דווקא נפוליאון, המצביא הצרפתי המפורסם. זה קרה בשנת 1799, ועד היום, אם תטיילו על חומות העיר, תגלו תותח ברזל ישן שנקרא "התותח של נפוליאון". עם זאת, מסתבר שאין לתותח הזה שום קשר לנפוליאון.

3. כיום תמצאו בנמל עכו בעיקר סירות דיג קטנות, אך בימי קדם שימש הנמל שוקק החיים ספינות מרחבי הים

ישראל בצבעים

צובעים את המקומות
האהובים בארץ

14.4.2020

סלול

מכתש רמון

4 עובדות על מכתש רמון

1. יש גדולים ממנו, רחבים ממנו ועמוקים ממנו, אבל מכתש רמון שבנגב נחשב למכתש הגדול מסוגו בעולם. עומקו המרבי הוא כ-350 מטרים, רוחבו המרבי הוא כ-15 ק"מ ואורכו כ-40 ק"מ. כלומר, יידרשו לכם בערך 15-10 שעות כדי לצעוד לכל אורכו.

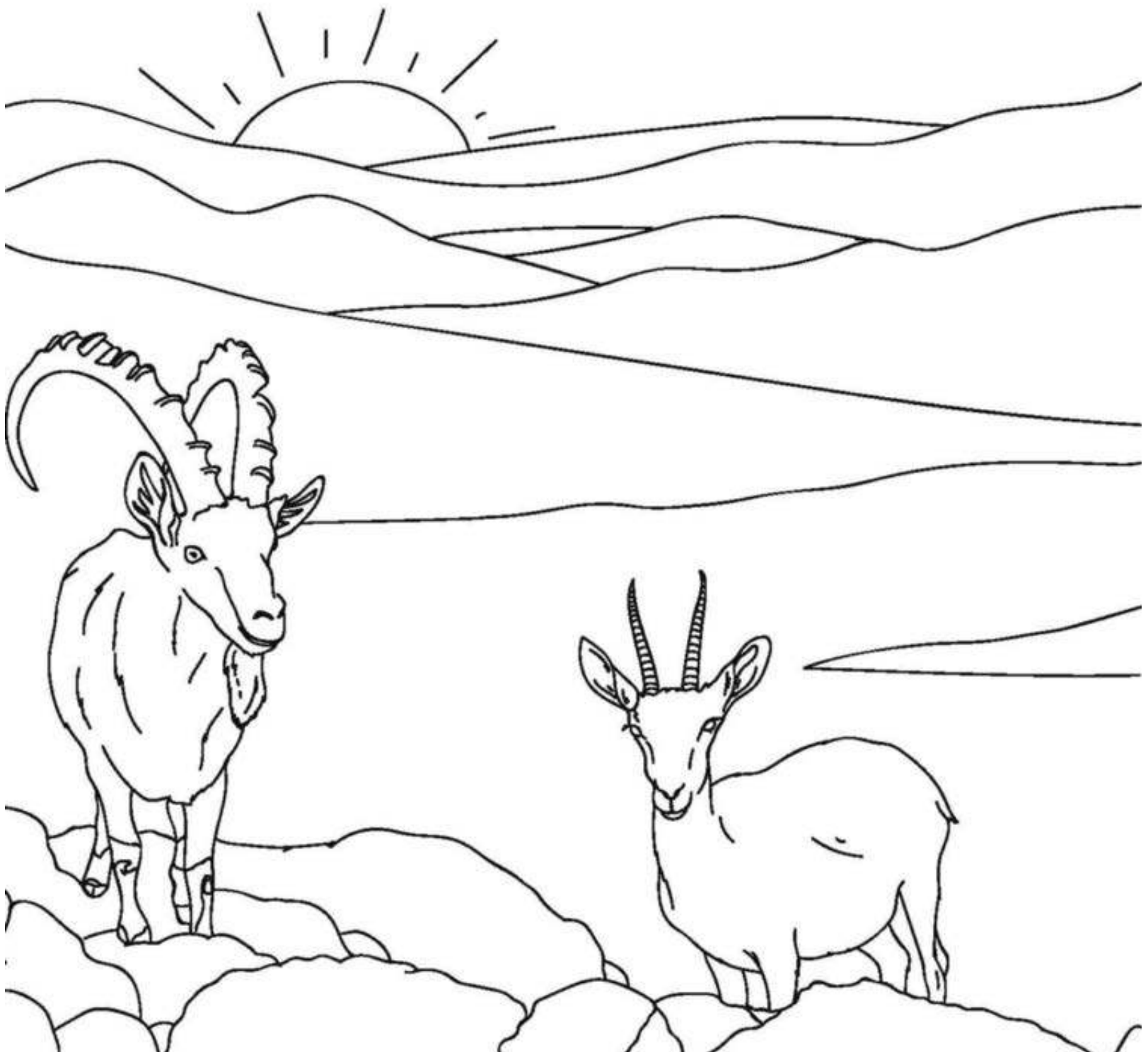
2. למה הכוונה ב"הגדול מסוגו"? מכתש הוא שקע גדול בקרקע. אך בשונה ממכתשים שנוצרו בעקבות פג"ע מטאוריטים למשל, מכתש רמון הוא "מכתש סחיפה". כלומר, הוא נולד בעקבות תהליכים ממושכים של בליה ושחיקה של קרקע. נשמע מסובך? דמיינו שיש לכם מכר נת זמן ואתם מגיעים למכתש רמון לפני עשרות מיליוני שנים. במקום השקע העמוק שיש כאן היום, הייתם פוגשים הר אדיר. במשך דורות רבים, פנים ההר נשחק באמצעות זרימת מים, התמוטט אל תוך עצמו, וכך נוצר המכתש.

3. במכתש רמון עברה "דרך הבשמים" – דרך קדומה שבה נעו שיירות מסחר של בני העם הנבטי. הם הובילו איתם תבלינים, אבני חן, אריגים וגם בשמים כמובן, שנמכרו בשוקי האימפריה הרומית.

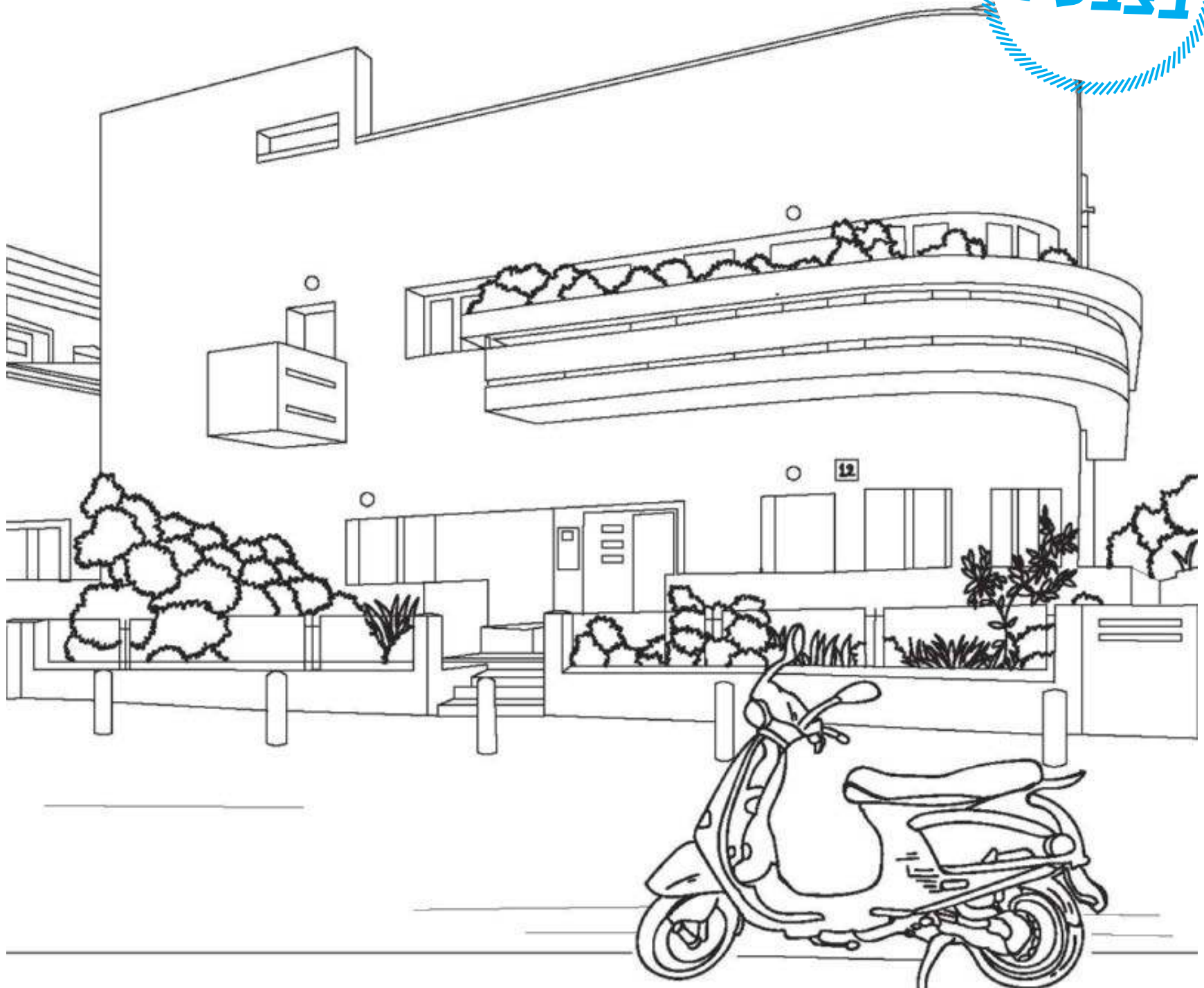
4. מכתש רמון הוא שמורת טבע שבה מסלולי טיול יפהפיים, החולפים לצד ערוצי נחלים ופסגות הרים. אבל זהו בעיקר ביתם של בעלי חיים ממינים רבים, כגון יעלים, צבאים, פראים (סוג של חמור בר), זאבים, שועלים, נחשים ממינים שונים, עופות דורסים ועוד. עד לפני שנים לא רבות הסתובבו פה אפילו נמרי מדבר. אולי, אם יהיה לכם מזל, תגלו בטיול הבא שלכם כאן את הנמר האחרון שנותר במכתש רמון? נכון, הסיכוי קלוש, אבל שווה לנסות!

1. יש גדולים ממנו, רחבים ממנו ועמוקים ממנו, אבל מכתש רמון שבנגב נחשב למכתש הגדול מסוגו בעולם. עומקו המרבי הוא כ-350 מטרים, רוחבו המרבי הוא כ-15 ק"מ ואורכו כ-40 ק"מ. כלומר, יידרשו לכם בערך 15-10 שעות כדי לצעוד לכל אורכו.

2. למה הכוונה ב"הגדול מסוגו"? מכתש הוא שקע גדול בקרקע. אך בשונה ממכתשים שנוצרו בעקבות פג"ע מטאוריטים למשל, מכתש רמון הוא "מכתש סחיפה". כלומר, הוא נולד בעקבות תהליכים ממושכים של בליה ושחיקה של קרקע. נשמע מסובך? דמיינו שיש לכם מכר נת זמן ואתם מגיעים למכתש רמון לפני עשרות מיליוני שנים. במקום השקע העמוק שיש כאן היום, הייתם פוגשים הר אדיר. במשך דורות רבים, פנים ההר נשחק באמצעות

ישראל
בצבעים

העיר הלבנה, תל-אביב

4 עובדות על העיר הלבנה בתל-אביב

3. באיור שאותו אתם צובעים, תבחנו במאפיינים נוספים של הסגנון הבינלאומי: חלונות אופקיים שנראים כאילו הם "זורמים" לאורך הבית, וגם מרפסות מעוגלות, שגרמו לחלק מהבתים להיראות כמו אוניות.

4. כיום ישנם באזורי העיר הלבנה של תל-אביב כ-4,000 בתים בסגנון הבינלאומי. רבים מהם שופצו, והם נראים כאילו הם חדשים. למעשה, זהו הריכוז הכי גדול בעולם של בתים בסגנון זה. מסיבה זו, בשנת 2003 הוח' לט באונסק"ו (ארגון החינוך, המדע והתרבות של האו"ם) להכריז על העיר הלבנה בתל-אביב כ"אתר מורשת עול' מית". כלומר, אתר בעל חשיבות מיוחדת לאנושות כולה. ממש כמו הפירמידות במצרים או החומה הגדולה של סין.

1. לפני כמעט 100 שנים, בימים שבהם העיר תל-אביב זכתה לתנופת צמיחה מהירה, החליט ראש העיר, מאיר דיזנגוף, שחייבים לשפר את התכנון שלה, כדי שתהיה נוחה ונעימה יותר לתושביה ולמבקריה. כך ת' כננו בה גנים ירוקים, שדרות רחבות ובהמשך גם בתים רבים בסגנון אדריכלי ייחודי, שנקרא "הסגנון הבינ-לאומי" (באוהאוס).

2. אז מה כל כך מיוחד בסגנון בניה זה? עיצוב הבתים התאפיין בפשטות רבה, כדי שלדירייה יהיה נוח ונעים. זה אומר הרבה קווים ישרים או עגולים, ובלי קישוטים כמו פסלים, גגות מיוחדים או עמודים מעוטרים. ומה היה לבן ב"עיר הלבנה"? הטיח הלבן, שבו צופו רוב הבתים הללו.

14.4.2020

סליל

6

עמק החולה

6 עובדות על עופות נודדים

4. רבות מהציפורים הנודדות עפות בעיקר בשעות הלילה. מדוע? פשוט כדי להימנע מחום השמש ומה־תייבשות, וגם כדי להיות בטוחות מפני עופות דורסים העלולים לטרוף אותן.

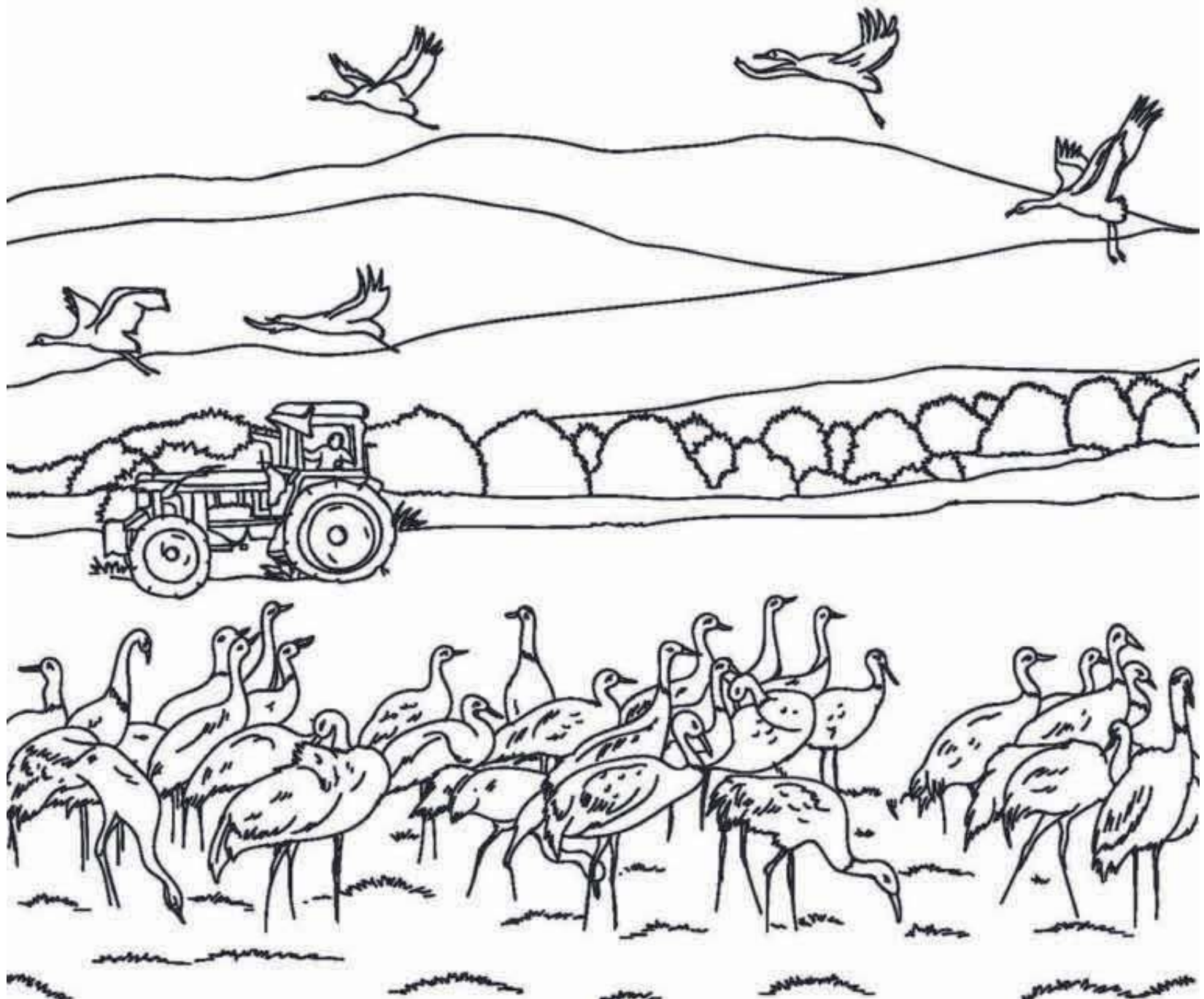
5. העגורים (המופיעים באיור) הם עופות גדולים בעלי מקור ישר וצוואר ארוך. הם אוהבים לאכול צמחים שונים, דו־חיים (צפרדעים למשל) ואפילו יונקים קטנים. בעת הנדירה נראית להקת העגורים כמו ראש חץ מרשים, גבוה בשמיים.

6. בשמי ישראל חולפות מדי שנה כחצי מיליארד (!) ציפורים נודדות, ואם תרצו, גם אתם יכולים לצפות בהן. פשוט קחו את ההורים לטיול באגמון החולה או בשמורת החולה. הגיעו מוקדם בבוקר, והצטיידו במשקפת וגם במג־דיר ציפורים – כדי לדעת בדיוק את מי פגשתם.

1. כידוע, עופות רבים נודדים לקראת החורף מא־רצות הקור אל ארצות החום, וחוזרים אל ביתם לקראת הקיץ. הם עושים זאת בחיפוש אחר מזון זמין. עמק החולה שבגליל העליון הוא מקום מצוין לצפות במינים רבים של ציפורים, שעושות באביב ובסתיו את הדרך בין אירופה הקרה לאפריקה החמה.

2. רבות מהציפורים עוצרות בעמק הגדול ל"חניה". הסיבה: שפע המים והמזון שממתין להן כאן. למעשה, עמק החולה הוא מעין תחנת מנוחה עבורן (וגם סוג של תחנת דלק).

3. תופעת נדידת הציפורים ידועה לאדם מאז ימי קדם, אך רק במאה ה־19 החלו להבין מדוע היא מתרחשת. למ־עשה, לפני כמה מאות שנים, היו מי שסברו כי הציפורים נודדות כדי להגיע ל... ירח.

גגות ירושלים

6 עובדות על העיר העתיקה בירושלים

1. ירושלים מקודשת ליהודים, למוסלמים ולנוצרים. במרוצת ההיסטוריה כבשו אותה שליטים בני עמים שונים. כיום בירת ישראל היא עיר גדולה מאוד, אך ליבה הוא העיר העתיקה, שבה מבקרים מדי שנה מיליוני תיירים מרחבי העולם.
2. העיר העתיקה מחולקת לארבעה רבעים: הרובע היהודי, הרובע המוסלמי, הרובע הנוצרי והרובע הארמיני, והכל מוקף בחומות אבן אדירות. החומות הללו נראות עתיקות, בנות אלפי שנים, אך למעשה, הן נבנו לפני פחות מ-500 שנים בלבד. ממש צעירות!
3. מי שהחליט לבנות את חומות ירושלים הוא הסולטן הטורקי סולימאן הראשון. מספרים שהוא עשה זאת לאחר שהנביא מוחמד הופיע בחלום, והורה לו לבנות חומות סביב העיר הקדושה כדי להגן עליה מאויבים.
4. חומות ירושלים מגיעות לגובה של כ-12 מטרים. עד כמה זה גבוה? בערך כמו 10 ילדים בני שמונה העומדים זה על ראשו של זה.
5. בחומות ישנם מגדלי שמירה, וגם שבעה שערי כניסה המובילים אל תוך עיר העתיקה: שער האריות, שער הפרחים, שער שכם, השער החדש, שער ציון, שער האשפות ושער יפו (שער שמיני, שער הרחמים, סגור). שער יפו קרוי כך בשל העובדה שהוא פונה מערבה, לעבר הדרך שהובילה בימי קדם לנמל יפו.
6. את הגוף שאתם רואים באיור תוכלו לראות בעצמכם אם תגיעו לבקר ב"טיילת החומות" בירושלים. מה? טיילת הגבוהה תצפו באתרים קדושים, במגדלים מרשימים, בבתים בכל מיני צורות וגדלים, וגם בהרים ובעמקים שעוטפים את העיר.

14.4.2020

פוליז

8

צילום: אמרת אשל

על היוצרת

טלי מלטר היא בעלת המיזם "ירושלם הקסומה" – ספרי צביעה של נופי ישראל. הספרים מאפשרים לילדים, וגם למבוגרים עם נפש צעירה, להתאהב ולהעמיק את היכרותם עם המקומות היפים בארץ בדרך יצירתית.
לפרטים נוספים:
www.fantastical.co.il

שונית האלמוגים באילת

5 עובדות על שונית האלמוגים באילת

1. בעיר אילת יש המון דברים מהנים שכיף לעשות, אבל אחת ההפתעות היותר מיוחדות מסתתרת מתחת לפני המים – זוהי שונית האלמוגים הצבעונית והמרהיבה. חשבתם שאלמוג הוא סוג של אבן? ממש לא! מפליא לגלות שמדובר בבעל חיים ימי, ש"חובב" מים רדודים וחמימים.

2. לכל אלמוג יש פתח אחד בלבד, ולו ארבעה תפי קידים שונים: אכילה, נשימה, רבייה והפרשה. ואם כבר מדברים על אכילה, מעניין לגלות שאלמוגים ניזונים מפלנקטון – בעלי חיים זעירים הנעים במים. האלמוגים צדים אותם בעזרת זרועות קטנטנות, שמזכירות בצורתן פרחים זעירים.

3. שוניות אלמוגים, בארץ ובעולם כולו, נחשבות למערכות טבעיות מאוד עדינות ורגישות, שבהן מתגוררים

יחדיו המון בעלי חיים ימיים. לכן האלמוגים נחשבים כ"ערך טבע מוגן", ואסור לפגוע בהם. אסור אפילו לגעת בהם, כי הדבר יכול להזיק להם באופן קשה.

4. אתם לא חייבים להסתפק בציורים ובציולמים – אלא יכולים ממש לראות את האלמוגים בעיניכם! כאשר אפשר יהיה לטייל שוב ברחבי הארץ, תוכלו להגיע אל שמורת האלמוגים באילת, להצטייד במסכת צלילה (שזה הרבה יותר כיף מהמסכות שכולנו עוטים בימים אלו), ולהציץ בעולם הצבעוני והנהדר שמתחבא בתוך המים.

5. לצד האלמוגים, ניתן יהיה לפגוש גם המון מיני דגים בשלל צבעים. אחד מהם הוא הדג "שושנון". ואם הוא נראה לכם מוכר – יש לכך סיבה טובה: דג ממין זה מופיע בסרט המצויר "מוצאים את נמו"!

ישראל
בצבעים

שירת הים והשבלול

נירה רוטו כבר מתכננת את הביקור בחוף דור. להאזין לרומנטיקה של חלזונות הענק וכן, גם לפגוש אנשים

יש מין האכזריות בלבקש דווקא ממני להתמקד בפניה הראשונה שארוץ אליה מיד כשכל "זה" יתפוגג. כמבקרת צימרים אובססיבית וכנוודת (וני ווטת) בשליחות העיתון עטות עליי המון נקודות סמויות באמצע שום מקום, לבקש בכורה. לחוף דור יש טיימינג מדויק וגם תאריך תפרי גה: מי שנפשו יוצאת לשחות בין מרוזות להתקלות אנושית, מוזמן להגיע בקיץ. כי למרבה ההפתעה, את חוף דור האנושות כולה מכירה. רק שאני בספק אם רבים מכירים את רצועת הים הזאת בסתיו המאוחר. ולשם בדיוק אני מכוונת. ולא רק זאת, אלא בואו ביום חול, ובלי הפלטופ והטבלט והילדים הקטנים. לאחר סוכות שקט כאן. כמו בזמנים נשכחים של מגפה. כשארוץ לכאן, כשרק אוכל, אתחיל בטבילה במים, שרב או סגריר, ואחפש את נקודת הג'י. תמחקו את החיור, זאת נקודת המפגש בין הזרם הצפוני לדרומי, שמרימה גל קטן, אבל מאוד אנרגטי. איפה? בערך מול סוכת המציל. גאות או שפל? מה זה בכלל חשוב? בימים שקטים במיוחד, אם תרגיעו לרגע את הגוף, תוכלו לעקוב אחרי תנועה רבתי של סרטנים נזירים. סיימתם להנחיל לכרישונים הועירים של שלוליות חוף דור לת' לוש מכס נתחי בשר? בואו מיד אל שמורת הצד' פים הענקית הטמונה מאחורי האי המרכזי. בתקופה הזאת (אמצע אוקטובר וצפונה) משי פחתי ואני מטפסים אל שמורת חוף הבונים, אל הגבעה ההולכת צפונה מחוף נחשולים כדי לראות ולשמוע פורנו של חלזונות ענק שזאת בדיוק הער

נה שלהם, והם מקימים מהומה תוך קרקוש בתיים המפוספסים וכל זה בין נופי ים וסלע וצמחיית מים. האמת? המסע מתחיל עוד קודם, בין מטעי הב' ננות בדרך שכולה ישראל הישנה, ומתמקד מיד במה שאפשר להביא לכאן לאכול מן המסעדות והממתקים של פוריידיס. אנחנו משלבים בא' מביצה עצירה במסעדת "אנדרין" ברלית אל' כרמל, שזו חתיכת סיבוב, אבל משתלמת. אפי שרות מרנינה וחדשה היא לעצור בצומת עופר שם נפתחה לאחרונה "דיינר רוסה", המבורגרייה קטנה ומובחרת. כווננו לשקיעה, כן? ויש גם אפשרות נכלולית ועצלנית. בורקים עם מלון חוף נחשולים מתי מתקיים שם כנס. (כנס? זוכרים? בני אדם נפגשים ומדברים על משהו. ועוד ביחד). בימי הכנס מתבשלות במקום (מסעדת "רור זמרי") ארוחות גדולות ואם לוקחים חדר צנוע לדיייוז בתוך הקיבוץ, אפשר להתבטל מול יופי של ארוחה מגוונת. לעיתים, אצלנו, הדיייוז מתארך לנייטיוו. ואז לטבול בבוקר במים היפים בשנה. מה שמשותף לכל נקודת חן באזור המופלא הזה שנותר עדיין בראשיתי למדי, הוא שאת כולן הראו, הסבירו וגילו לי אנשים. כן, זהו הלקח שלי מימי הקורונה: הכל אנ' שיסו המידע, הרגש, הכוונות. כל פינה תתאים לכם, ובלבד שיהיה בה יצור אנושי אחד שיפתח את השער לקסמיה, ויכניס אתכם אישית פנימה.

מפלס האושר

סמדר שיר כבר מחכה לחזור לכנרת. לפני 40 שנה היא התאהבה בה עם בעלה. הפעם היא תגיע בהרכב מלא

ארבעה שבועות בבידוד גרמו לי להתאהב בבעלי אחרי 40 שנות זוגיות. נשמע הזוי נכון? אז הנה ההסבר. בקיצור. מאז שהכרנו גילינו ששנינו אוהבים מים, ים, צליל של פכפוך גלים ומעל לכל – את הכנרת, האגם הלאומי. הרבה לפני הטבעת, הרב והרבע עוף, קרענו את הכנרת בסירת מרוץ (ברור שעשינו אבוב וב' ננה, ברור שהחבל נשטם וכמעט טבעתי ושהוא נקרע מצחוק) והלילה ההוא באוהל נצרב בזיכרוני לא רק כשיא הרומנטיקה, אלא כתמצית הישראליות. כמי שגדלה לצלילי הג'ינגל "חבל על כל טיפה", שביצתי את הכנרת בלקסיקון הספרותי שלי. כשילד שוכח לסגור את הברז – הכנרת בוכה. כשהגיבורה הראשית בוכה בגלל מישוה ששם לה ברז – הכנרת קולטת את אשד הרמעות בשמחה. הרשיתי לעצמי לדבר בשמה מפני שהרגשתי אותה זורמת בעורקיי ואילו היא מעולם לא מחתה. עם השנים ראיתי אנשים גדולים ואף כחולים ממנה, וכדי להוכיח את נאמנותי נתליתי באילנות גבוהים, מנתן אלתרמן ("ישנן יפות יותר ממנה, אך אין יפה כמוה") ועד לאבי אחיו, שכתב לעומר אדם: "יש יפות ממך, בטוח, אך יפה כמוך אין בעולם, אני יודע, זה בוער אצלי בדם". האם בידוד הקורונה נטע בי את התקווה שבעלי

יתחיל לסלסל לי כמו עומר אדם? אין צורך להגזים, אבל משהו אחר קרה בינינו. הרבה יותר נחמד. אמנם בבקרים הראשונים של הסגר הוד מעלתו התעורר, פקח עיניים, הדליק את הסלולרי ודיווח לי כמה נר' בקו וכמה החזירו ציוד, לא עלינו, במשך הלילה. בשי' בוע השני הוא כבר הכריז "רק 130" וכשבחנתי אותו בתדהמה – 30 מתים זה "רק" 2 – הוא זרח: "רק 30 ס'מ" חסרים עד שהכנרת תתמלא וסכר דגניה ייפתח!" מאז אנחנו מתעדכנים ומעדכנים האחד את השני. הגשמים של פסח, תופעה מוזרה לכל הדעות, מעי' רים אותנו בצהלות חרווה. הספירה לאחור החלה. 29, 28... בליל הסדר, שהפך לליל סגר, כבודו בישר לי שבחג צפויים שיבושים במדידה. וכששאלתי מה נשתנה הוא השיב בחיוך שמישהו אמר לו שבחול המועד לא מזרימים מים לירדן ולים המלח מפני שטרם הוחלט אם מי הכנרת כשרים לפסח. "אתה עובר עליי!" הטחתי, וכשכבודו סירב להכ' חיש או לאשר החלטתי שעם כל הכבוד לכנרת זו לא סיבה מספקת בשביל להתגרש. אין לי שמץ מתי הקורונה תחלוף והסגר יוסר, אך בשנייה שזה יקרה נארוז את ילדינו, נכדינו וכלבינו ונצפין לכנרת. סכר דגניה לא ייפתח בלעדינו. אין מצב.

עורכת המוסף: איילת להב/ מעצבת: חגית כהן/
עריכה: אמיר שוורץ/ הפקה: יהודית גריזיצקי

חוף דור. הכי טוב בסתיו

תכר

לצאת לריצה סביב הסטף, לחזור לביקור בחיפה, להגיע עם כל המשפחה לכנרת ולטבול בחוף דור. כתבי מסלול מסמנים יעדים ליום שאחרי המגפה

הכנרת. ותודה לגשמי פסח

14.4.2020

פזיז

10

חוזר הביתה

רענן שקד מחכה לרגע שבו יסע לחיפה. לרדת למסעדת הפועלים האולטימטיבית בעיר התחתית ולעלות בכרמלית

כולם, דרך העצמאות – שאנו אליזה חיפאי שכמותה עם משהו אפילו יותר יוקרתי משער הניצחון בסופה: מקדש בהאי שלם! גנים מדרגים והכל! תאכלו אבק, פריזאים.

אני מדלג על פיתויים קלים – חומס אבון מארון, פלאפל בהרצל פינת הנביאים – ושוו מר את עצמי לצהריים במעיין הברירה, מסעדת הפועלים – ומעסיקהם – הטובה בישראל. המסעדה שהמריאה זה מכבר אל מחוץ לסטרטוספירה של מסעדות בנוסח אשכנז והיא פשוט היכל תהילה לכיסונים, כבד קצוץ, קבב, נקניקיות פטריצ'יאן, קוסטיצה וכל יתר הסטנדרטים שהם הכל מלבד סטנדרטיים כאן. יוצא משם קצת מתנודד מבירה, נכנס לתחנת הכרמלית של כיכר פריז, קונה כרטיס במכונה ונוסע את המסלול המלא עד מרכז הכרמל וגן האם. כרגיל, זה משופע מאוד, מריח כמו הכרמלית, ובאמצע אפשר לנפנף לאנשים ברכבת שממול. יוצא החוצה ומרגיש, בו זמנית, כמו ילד בן שבע וכמו מבוגר שמארח ליום כיף ילד בן שבע. אני יושב על ספסל בגן האם ומסתכל סביבי, כמו פעם.

חיפה נשארה, בדרך כלשהי, תמימה. היא השתנתה, זה נכון; החיים השתנו. לפחות המתים נשארו אותו דבר. אבל שלי עדיין קבור בבית הקברות היפה בישראל – על מורדות גב הכרמל – ואני מתכוון לעבור ולנופף לו לשלום בדרכי חזרה. כי אחרי הקורונה כולנו נחזור, בדרך זו או אחרת, הביתה. וחיפה היא בית טוב להתגעגע ולחזור אליו. הנה אני בא. תכף.

אני חוזר לחיפה. מילים ולחן: אני. נהיגה, העברת זמן והרהורים: גם אני. התנצלויות: נדמה לי שאני. מתנצל. ליבי שייך לחיפה. נולדתי שם – זו, כמובן, לא סיבה לאהוב מקום או להשאיר בו את ליבך, אבל חיפה היא מקום מצוין להשאיר בו משהו ממך, רק כדי שתהיה לך סיבה טובה לחזור. אני מרמז את עצמי משתחרר מהקורונה – עדיין מייחל לשחרור מוקדם, אולי אפילו ניי כוי שלישי על התנהגות ממש טובה – ויוצא לחיפה.

אני מגיע לעיר רווקא מכביש 4 הישן ועור לה לכרמל דרך הנתיב ההררי, הצר והמתפצל – תל – אולי היפה בארץ – סביב בית אורן; אני רואה את עצמי חולף על פני יערות הכרמל, החיבר, כל העליות והמורדות שטופי השמש או החורף הכמעט אירופי, בהתאם לעונה. משהו בי חוזר לנשום. משהו נפתח. משהו ממריא מתוך הישראליות הצפופה לעבר מקומות טירוליים, סקנדינביים, חוף-מע' רביים יותר. מקומות עם אוויר. מקומות ילדותי.

ואז אני צולל למטה – בחזרה לים התיכון. נווה שאנן, הדר, העיר התחתית. מקור מות פשוטים אבל לא פושטיים; מקומות עם גאוות יחידה, עם אופי ברור ומובחן, עם תחושה מתמדת שאתה עשוי למצוא כאן משהו ממשי. רחובות המסחר השוקקים של הדר; דוכני הרוכלים – זיפים ואורגנל – של העיר התחתית; ובתווך, חותכת בין

מעין הברירה בחיפה. סעודת פועלים

נשוב

לרוץ בתוך ענו

תהל בלומנפלד מתגעגעת לשמונת הקילומטרים שמרכיבים את השביל בסטף שבהרי ירושלים

בטרסות המרשימות, זכר לתרבות בת אלפי שנים. אחרי הגשם, המראות מצוחצחים ומזמינים במיוחד, כאילו מישו מירק את הטבע והעביר אותו דרך פילטר שבאינסטגרם עוד לא חלמו עליו. אבל גם בלי הגשם הר איתן הוא לגמרי ההר הירוק כל ימות השנה.

הנופים בדרך עדיין מחפשים ערך מילוני שיגדיר אותם מבלי להיגרר לקלישאות. כיוון שהמסלול מקיף את פסגת הר איתן, המתנשא לגובה של כמעט 800 מטר, ברקע נשקפים הרי ירושלים, גבעות השפלה ואפילו מישור החוף. המראות חורפים מול העיניים כמו סרט נע, והלב אינו שבע מהמחזה החינמי הזה, שאפילו לא צריך לקנות כרטיס כדי לצפות בו.

כשהולכים, או רצים, את שמונת הקילומטרים המענגים האלה, נהוג להתחיל מהצד החולי של השביל. הדרך חולפת בשולי חורש אורנים וברושים, ולקראת סופה הופכת לכביש סלול. הכביש הזה גם מסמל את נקודת התורפה של המסלול – עלייה תלולה שמגיעה לסופה בבית קפה, והופכת את האירוע לאתגר למדי. כאן מסדירים אוויר וחוזרים לרכב ומשם הביתה, או לאחד משולחנות הפיקניק, אל הבירה שאחרי. איש איש ונטיית ליבו.

ובימים קרים במיוחד, כל היופי הזה עטוף ערפי לים וכל העסק קצת מרגיש כמו לרוץ בתוך ענן. כל כך בונה על דייט קריר כזה, בחורף 2021.

בימים הכה מצומצמים האלה, כשטווח חיינו מוגבל למאה מטר, הלב משווע אל מרחבים ירוקים, ארוכים, שאפשר לגמוע בהם ברגליים מרחק של מאה מטר כפול מי יודע כמה. בשבילי, המרחבים האלה הם מקומות שאפי' שר גם לרוץ אותם. ואם לתמצת את כל הכמיהה הזאת במילה – אז סטף.

הסטף עבורי הוא למעשה המסלול שסובב את הר איתן, בפאתיה המערביים של ירושלים. שמונה קילומטרים של שביל מעגלי, עמוס עליות שהרגליים זוכרות היטב. שביל "לבן", עם קצת אבנים שלא מכבדות על הדרך. אפשר ללכת אותו, לרוץ או לרכוב בו, כשבכל אפשרות שתבחרו כוכב האירוע לא יהיה אתם, אלא הטבע שעוטף מכל פינה.

הרבה מסלולים נוחים לטיול ולריצה מזמנות הפניות מכביש 1 – יער בן שמן, לטרון, כרמים, הרים. מקומות שבהם שמלות הבטון של היום יום מפנות מקום לאדמה ולשרות. כאן עוברים ברגליים את המסלול שמתחיל הענב שיהפוך לייז, שבתקווה נשתה יום אחד, ולא רק על המרפסת בחברת עצמנו.

המסלול בסטף עמוס בהתחלות כאלה. יש כאן גם לא מעט גפנים ברקע, רבים מפירותיהם יסיימו את דרכם בבקבוק זכוכית, ועצים שייטנו זיתים בבוא היום, ושקדיות שיניבו שקדים. מה מדרון הירוק הצונח אל נחל שורק אפשר להביט

צילומים: עמית שטל, צבי רוזנר, אסי חיים, תהל בלומנפלד

הסטף. לא לפחד מהעליות

העימות של המדינה אחדות

